

УДК 947.7"654"

о. Юрій Мицик

З МАТЕРІАЛІВ ДО ІСТОРІЇ КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ

Стаття присвячується публікації архівних документів, які стосуються історії Києво-Могилянської академії у XVII-XVIII ст., наводяться біографічні довідки про не знаних раніше викладачів та студентів цього університету.

Історія нашої alma mater - Києво-Могилянської академії, котра стала першим українським університетом (формально - з 1658 р.), надзвичайно багата і яскрава. По суті, тут було сконцентроване духовне й культурне життя всієї України. Не випадково дослідження цього славетного навчального закладу стали займатися ще у XIX ст. Досить назвати імена видатних істориків, таких як митрополит Євгеній (Болховітінов), митрополит Макарій (Булгаков), В. Аскоченський, С. Голубев, М. Грушев-

ський, К. Завітневич, М. Петров, К. Харлампович та ін. Однак ці перші спроби були брутально перервані внаслідок жовтневої революції і встановлення тоталітарного режиму з його виразним безбожницьким, антигуманним та антиукраїнським обличчям. Була закрита й Київська духовна академія (створена на базі Києво-Могилянської академії у 1819 р.), фізично знищені або позбавлені можливості для наукової роботи згадані вище М. Грушевський, К. Завітневич, К. Харлампович та ряд інших...

У роки хрущовської «відлиги» стало можливим повернутися до цієї проблематики (праці З. Хижняк), але про широкомасштабні дослідження й мови не могло бути. Лише в незалежній Україні вони стали розгортатися, і центром досліджень природно стала сама відроджена Києво-Могилянська академія уже як Національний університет. Яскравим свідченням цього є фундаментальна енциклопедична праця «Києво-Могилянська академія в іменах» (К., 2001), урочиста презентація якої відбулася 22 лютого 2002 р. Це видання, якому немає рівного за значенням принаймні на пострадянському просторі, підтвердило значно більший вплив «Могилянки» на розвиток української культури XVII-XIX ст. (і не тільки її, а й ряду інших - російської, білоруської, молдавської тощо), ніж вважалося раніше, дало змогу відкрити сотні нових імен, масу невідомих фактів з історії КМА, знайти цілі «золотоносні жили» в архівах, де зберігається чимало незнаних досі історичних джерел. Оскільки цілеспрямована робота з дослідження історії «Могилянки» триває, планується підготувати другий енциклопедичний том, присвячений видатним персоналіям Київської духовної академії, видати збірку документів з історії КМА, врешті з часом перевидати у доповненому вигляді вищезгаданий енциклопедичний том, туристичні проспекти, то, сподіваємося, придатуться й ті архівні матеріали, які наводяться нижче, а саме, 8 документів, виявлених нами в архівосховищах України та Польщі. Розглянемо їх у хронологічній послідовності. Під номером першим подано документ, який стосується визначної події в історії Української православної церкви, що сталася у 1620 р. **на території сучасного НаУКМА**. Річ у тім, що Богоявленський Братський монастир у Києві, при якому з 1615 р. існувала Києво-Братська школа - попередниця КМА, знаходився на місці нинішнього корпусу № 2 НаУКМА (монастир було зруйновано більшовиками у 1934 р.).

Нагадаємо, що після Берестейської унії 1596 р. вища ієрархія УПЦ майже повністю перейшла в унію, а ті, хто лишився вірним православ'ю, померли через деякий час. Внаслідок цього посилилася криза в УПЦ, вона була обезголовлена, не було кому висвячувати православних священників на території України. В цей час завдяки самій УПЦ і Війську Запорозькому, керованому гетьманом Петром Конашевичем-Сагайдачним, і православним братствам, і патріотично налаштованій частині української православної шляхти стало можливим успішне здійснення місії єрусалимського патріарха Теофана, котрий разом з іще двома єпископами протягом кінця 1620 - початку 1621 рр. висвятив нових єпископів УПЦ на чолі з київським митрополитом Йовом (Борецьким). З документів, які нам вдалося виявити в АГАД (Архіві головному актів давніх у Варшаві) й опублікувати, залишилося поки що недрукованими декілька документів, насамперед уні-

кальний список членів місії патріарха Теофана, складений, очевидно, якимось польським агентом. Виявляється, що Теофана супроводжувало вісім ієрархів Єрусалимської церкви (православні араби та греки), хор, майже 60 слуг, і, що особливо важливо, два князі з династії Палеологів. Як відомо, після падіння Константинополя - «другого Риму», турки схопили і вбили останнього імператора Візантійської імперії Константина XII Палеолога, винищили або на вернули в мусульманство його розгалужений рід, проте не повністю. Зокрема, донька останнього візантійського імператора Зоя (Софія) врятувалася, вийшла згодом заміж за великого князя московського Івана III, що дало йому династичні підстави назвати Москву «третім Римом». Тут же бачимо, що якісь два представники імператорської династії (наголосили - по чоловічій лінії) були присутніми при висвяченні нової ієрархії УПЦ. Історикам суспільної думки ранньомодерної доби відомо про існування теорії «Київ - другий Єрусалим», яку розробляли київські мислителі у XVII ст. і яку на практиці спробував реалізувати Богдан Хмельницький. На жаль, про цю теорію відомо набагато менше, ніж про міф «Москва - третій Рим». Тут не місце писати детальніше про цю теорію, яка давно потребує монографічного дослідження, але не можна не вказати на факт участі в місії Теофана двох князів з династії Палеологів. Їхня присутність під час висвячення ієрархів мала бути не тільки зайвим доказом легітимності акту висвячення, а й проявом політичних симпатій православних «другого Риму», який опинився під мусульманським пануванням і який хотів передати духовну естафету «другому Єрусалиму».

У тому ж архіві й фонді вдалося виявити цінний лист (чернетку), писаний князем Криштофом II Радзивілом до київського митрополита Йова (Борецького). Криштоф II (1585-1640) був визначною постаттю в тогочасній Речі Посполитій: представник найзнаменитішого литовського князівського роду, гетьман литовський, чільний представник протестантського табору Речі Посполитої. Оскільки від наступу католицизму в Речі Посполитій тоді особливо потерпали православні, лютерани й кальвіністи, природним був їхній тактичний союз проти католиків на сеймах Речі Посполитої, певна допомога, що її надавав Війську Запорозькому (на прохання гетьманів Сагайдачного, Нероди - «Бородавки» та ін.) князь Криштоф II. Наведений нижче документ засвідчує вищий, ніж вважалося раніше, рівень взаємовідносин між православними та протестантами, який стосувався не тільки сфери політики, а й освіти. Саме тоді у важливому центрі економічного й культурного життя - місті Слуцьку, яке тоді вже належало Радзивілам, було відкрито на противагу єзуїтським колегіумам протестантський. Через брак кадрів Криштоф II звернувся до митрополита Йова, який раніше був ректором Києво-Братської

школи, щоб одного з православних викладачів останньої було послано до Слуцька. З відомого нам листа - відповіді Йова (Борецького), довідуємося, що тоді гідної кандидатури не знайшлося (митрополит явно не хотів оголосити Братську школу), але обіцяно по змозі задовольнити прохання князя. Важливим є й те, що листа до Києва привіз слущкий протопоп, видатний білоруський письменник-публіцист Андрій Мужилівський (бл. 1580-40-ві рр. XVII ст.), який, до речі, теж брав активну участь в організації місії патріарха Теофана, а по смерті Йова (Борецького) став одним з претендентів на митрополитський престол. Син Андрія Мужилівського - Силуян стане в подальшому одним з перших спудеїв КМА, сподвижником Богдана Хмельницького, визначним дипломатом Української козацької держави - Гетьманщини. Те, що митрополит Йов не кривив душею, відкладаючи до кращих часів скерування до Слуцька когось із викладачів Братської школи, засвідчує його лист до князя Криштофа II (1629 р., № 3). У ньому він просить прийняти до двору князя для продовження освіти й набуття навичок, необхідних молодим шляхтичам, одного зі своїх синів (Стефана) разом із сином одного запорозького старшини (Зубовича - Білаша). Як нам вдалося виявити, у тому самому гуртку молоді при князі Криштофі II і в той самий час перебував онук греко-католицького митрополита Іпатія Потія - Ярослав, а також три протестанти - брати Арцишевські (один з них потім заснує міста Ріо-де-Жанейро, Пернамбуку та Байю у Бразилії, а другий (до 1635 р.) - фортецю на лівому березі Дніпра на території майбутнього Дніпропетровська. Хоча цей документ свого часу публікувався, однак ми подаємо його текст, заново звірений з оригіналом і до того ж у супроводі перекладу українською.

Ще один документ (№ 4) свого часу було виявлено, разом з багатьма іншими, у московському архіві (нині Російський державний архів давніх актів) працівниками Археографічної комісії ВУАН. Вони зробили з нього витяг, на підставі якого нами було складено регест документа. Тут ідеться про епізод доби Руїни, що засвідчує до певної міри важливу роль, яку відігравав Братський монастир у тогочасному політичному житті. Документ цінний не тільки тим, що подає цікавий образок тогочасного життя, пов'язаний з діяльністю польського розвідника, вихідця з західноукраїнських земель Стефановича, а й насамперед тим, що у ньому згадуються імена трьох ректорів КМА, видатних учених (Феодосія Софоновича, Інокентія Гізеля та Варлаама Ясинського).

Документи №№ 5, 6 (універсали Братському монастиреві, дані гетьманами Дем'яном Многогрішним та Іваном Самойловичем) свого часу друкувалися у забутій дореволюційній книжечці Н. Мухіна, присвяченій історії Богоявленського Братського монастиря. Але, на відміну від їх відкривача, ми

мали справу з оригіналами і це дало змогу передати текст документів точніше. Цими універсалами згадані гетьмани продовжують важливу традицію матеріальної підтримки монастиря (право на сичення меду надав йому ще Богдан Хмельницький у 1656 р., посилаючись на приклад Сагайдачного). Загальновідомо, що для православного богослужіння конче необхідними є воскові свічки. Оскільки монастир мав право виробляти їх самостійно весь час або тільки для найважливіших богослужінь церковного року (за нормою, встановленою Самойловичем), то це було суттєвим привілеєм для братії, даючи їй можливість зекономити велику суму грошей для монастиря, в т. ч. й КМА, яка, за словами Самойловича, є особливо потрібною «для цвиченя в науках вызволених діток грекоруских», тобто «для навчання грекоруских (українських - Ю. М.) дітей вільним наукам». Останній з наведених нижче документів був виявлений нами у тому ж фонді № 220 Центрального державного історичного архіву України у Києві (далі - ЦДІАК). Він стосується одного з найвидатніших вихованців КМА - Михайла (Мануїла) Козачинського, котрий тривалий час працював у Сербії на освітній та культурній ниві і навіть став там автором першої сербської п'єси - історичної драми «Цар Урош». Грамота белградського митрополита Вікентія розкриває значний обсяг повноважень Козачинського, згадує підлеглих йому педагогів-учителів, декотрі з яких (Іван Минацький, Петро Миколин, Лазар Соколов) були, ймовірно, теж із числа вихованців КМА. Всі ці документи публікуються нами на підставі правил передачі тексту, про які нами вже не раз писалося (1).

Далі йдуть три документи з того ж фонду № 220 ЦДІАК. Це два листи відомого державного діяча Російської імперії графа Григорія Теплова, у яких ідеться про проповідь архімандрита київського Богоявленського Братського монастиря Самуїла, яку той мав виголосити у придворній церкві, очевидно, в присутності Катерини II. Третій документ являє собою типовий атестат, даний ректором КМА Георгієм Кониським (ймовірним автором «Історії русів») випускнику Якимі Стефановичу. Отже, стало відомим ще одне ім'я давнього вихованця нашої alma mater. Завершує цю частину нашої публікації документ, який стосується ще одного вихованця КМА - С. Холодовича (Холодовського) і теж є досить типовим зразком документації щодо тогочасної Києво-Могилянської академії.

У додатках наводяться біографічні довідки про не знаних раніше вихованців КМА. Дві з них створені на підставі паперів Переяславської духовної консисторії XVIII ст., які зберігалися у Музеї гетьманства в Києві, а в 2001 р. були передані до ЦДІА України в Києві. Всі ці папери підготовлені нами до друку і мають бути опублікованими у краєзнавчому збірнику в Полтаві. Інші довідки створені на підставі свіжих публікацій сучасних українських дослідників.

Примітки:

1) В їх основі лежать правила, розроблені Я. І. Дзирою і застосовані ним при публікації тексту літопису Самовидця. Див.: Літопис Самовидця. - К., 1972. - С. 40-42.

* * *

№ 1

1620, після 25(15) березня. - Київ. - Список осіб із супроводу єрусалимського патріарха Феофана.

«Roku 1620 miesiąca marca 15 dnia, po-staremu, wjechał do Kijowa Theophan, patriarcha Jerozolimsky, Sioński, Siriej i Arabiej Canagallilskiej, po obu stron Jordanu i wszystkiej Palestyny, mający przy sobie te persony:

Christophor, archimandrit Hierosolimski, ten do króla jego mć był posłem od patriarchy.

Archimandrit świętego Sabbi, człowiek głębokiej pokory i umiejętności.

Archimandrit Bethlegemski.

Ekonomus górz Synajskiej, starzec albo senior ojca patriarchy Hyerosolimskiego.

Archydiakonów czterech cerkwie Hierosolimskiej.

Gabriel, protosingiel patriarszy i nad śpiewakami starszy.

Prior z puszczy Jordańskiej, świątobliwy człowiek.

Eksarcha Konstantinopelskiego patriarchy, mający przy sobie osób 5.

Świętych osób do sześćdziesiąt.

Śpiewacy wszyscy hierosolimscy i dwóch książąt Państwoogów, których częstokrot u stołu patriarszego widałem».

(АГАД. - Ф. «Архів Радзивілів».- Відділ 2.- №723. - Копія.)

* * *

«Року 1620, місяця березня, 15 дня за старим стилем в'їхав до Києва Феофан, патріарх Єрусалимський, Сіонський, Сирії та Аравії, Кани Галілейської, по обох боках Йордану і всієї Палестини. Він мав при собі такі персони:

Христофор, архімандрит Єрусалимський; цей був послом від патріарха до короля його мості.

Архімандрит святого Сави, людина глибокої покори і знань.

Архімандрит Віфлеємський.

Економ гори Синайської, старець, або ж сеньйор отця Єрусалимського патріарха.

Чотири архідиякони церкви Єрусалимської.

Гавриїл, патріарший протосинкел і старший над співаками.

* Після цього слова стояло «dobr.», яке було закреслене.

** Після цього слова стояло «crewniam», яке було закреслене.

*** Далі йшло закреслене слово «jajiwvy».

**** На полях дописано тією ж рукою: «i równe pogaństwa bezbożnego».

***** Далі йшов фрагмент, який пізніше було закреслено: «A żebyś snego w. t., t. p., w tym mojem zyczliwość od zatrzyman swjej religii znaszędł (??) z tym się in sosterem urzędy duchowne wzięli vim osadzać, bo się tym ludzi skandalizują».

***** Далі йшли закреслені слова: «przyszły czas».

***** Далі йшов фрагмент, який пізніше було закреслено: «Aże iż u nas zawucho (??) we Słucku w. r. (?) Rusi na kozaka zdobyć, przeto na (?) się reez, by mi w. m. na (??) godne jakie subjectam (...) religiej swojej».

***** Далі йшли закреслені слова «dla e.».

***** Далі йшло закреслене слово «dom».

Пріор з пуші Йорданської, святоблива людина.

Екзарх Константинопольського патріарха, який мав при собі 5 осіб.

Духовних осіб до шістдесяти і два князі (династії) Палеолог, котрих я часто бачив біля патріаршого столу.

№ 2

1623, червня 16. - Лист князя Криштофа II Радзивіла до київського митрополита Йова Борельського.

«Mówy ksze metropolita kijowski, mój mwy panie i prę!

Iż książd protopop słucki w potrzebach swoich zapuścił się do w. m., nawiedziem przez niego * zdrowie w. m. z winszowaniem pomyslnych pociech i zwykłej mojej chęci załeczeniem (?)**. Tenże oddawca opowie w. m. jeszcze, jako księztwu Słuckiemu miłych (?) i wiernych duchownych barzo zeszło. Zaczmy w cerkwiach służba Boża zaniedbana *** a nędznie popspółstwo w sprośne śłepotę **** w nierządy wprowadzone. Dla Boga radź w. m. o tym z powinności swojej, aby prędka takie rzeczy (?) wzięć mogły naprawę.***** Bo krześcianańska zwerchność nie może tego cierpieć, co Boga oburza (?), czym się ludzie scandalizują, co nem na oczy wyrzekano bywa. Żebyście w. m. m. napotym ***** urzędy duchowne mieli kim osadzać, bo nie tylko sobie samym, aże i posteritąti trzeba consultere, tedy takie moje do zatrzymania religii w. m. m. m. opowiadasz, zyczliwość, miejsce Słuckim, nad którą sposobniejszego miejsca nie widzę umyślił tego roku szkołę założyć i ludzi uczonych naszej ewangelickiej religii do niej zaciagnąwszy ***** , jednego professora religiej w. m. m. m.***** do nich przyłączyć i moim własnym nakładem owego chować, żeby oraz młodź i ewangelicka, i ruska, ćwiczenie brać mogła. Bo dla niedostatku szkół siła nem (?) i w. m. m. m. jezuckie szkoły ludzi stanu szlacheckiego wydarła. Nic potęga, nic siły bez rozuma nie sprawują. Rozum zaś sam się nie rodzi, aże ćwiczeniem, naukami, eksperientię nabywany i polyrowany z tej młodzi ***** domom Bożym dobry usługę, cze (?) królom, panom naszym, wierni poddani, ojczyźnie godni synowie rość, da Bóg, będzie. Aże iż w. m. widzę słuszna (?) człeka (*) religii w. m. m. do tej vacatij e sposobnego, przeto może, abyś w. m., sam owego upatrzeć i mnie, jako naprędzej naraić raczył. A mnie w tym i w inszych penetach, które ks. protopopa doniesie, waszej chęci proszę, abym mi

w jakie (?) mnie połęcił miejsce i w łasce swojej, do której służby me jakie (?) sam mnie zachował.

Datt wiec. (?) d. 16 juny 1623».

(АГАД. - Ф. «Архів Радзивілів», Відділ 5. - № 858. - Малорозбірлива чернетка з багатьма виправленнями).

* * *

«Милостивий митрополите київський, мій милостивий пане і приятелю!

Оскільки о. протопоп случський (Андрій Мужилівський. - Ю. М.) у своїх справах вирушив до вашої мості, то я поздоровляю через нього вашу мость, віншую доброго успіху і запевняю у своїй постійній зичливості. Цей же віддавець (листа) розкаже також, як сильно занепало Слуцьке князівство через брак милих (?) і вірних духовних осіб. Через це в церквах занедбано є служба Божа, а бідне поспільство впроваджено в мерзентні сліпоту (*) і безлад. Заради Бога порадь цьому ваша мость зі свого обов'язку, щоб такі справи могли швидко бути виправленими (**). Бо християнська зверхність не може терпіти того, що обурює Бога, того, що скандалізує людей, за що нам (?), буває, дорікають. А щоб ваша мостива мость мали ким у майбутньому обсаджувати духовні уряди, бо не тільки собі самому, а й posteritajі треба радити, тоді такій моїй зичливості для затримання релігії в. м. м. зарадиш (?). Я в місті Слуцьку, бо іншого міста, придатнішого і спокійнішого за це, не бачу, задумав у цьому році заснувати школу вчених людей нашої євангелицької релігії, залучивши до неї одного професора релігії в. м. м., і до них приєднати, а утримувати його за мій власний рахунок. А це задля того, щоб молодь спільно і євангелицька, і руська могла дістати освіту. Бо через нестачу шкіл у нас і у в. м. м. людей шляхетського стану видерли єзуїцькі школи. Ні потуга, ні сила нічого не вдіють без розуму. А розум сам не родиться, а здобувається й полірується навчанням, науками і досвідом. З цієї молоді Божим домам добра послуга і, дай Боже, з них виростатимуть і гідні сини королям, нашим панам, і вірні піддані вітчизні. Але ж, в. м., якщо побачиш слухну людину релігії вашої мості, гідну зайняти цю вакансію, то прошу, щоб ваша мость сам її знайшов і зволив якнайшвидше мені її порадити. А мені в цій та інших потребах, котрі донесе о. протопоп, прошу вашої зичливості, щоб зберіг мені місце у своїй милості (?) і до цієї служби, в якій сам мене зберіг (?).

Дано дня 16 червня 1623».

№ 3

1629, жовтня 13(3). - Київ. - Лист київського митрополита Йова Борецького до князя Криштофа II Радзивіла.

«Jasnie oświecone miłościwe ksiązę, panie, panie mój wielce miłościwy!

Mając wierność moja za zdarzeniem Pańskim zadatki uczciwego zakonnego małżeństwa, z młodości mojej pozostałych na pamiątkę parę synów, których zaiste chciałembył wedle nawyszszego przemożenia mego, przy naukach wyzwolonych wychowanych, na toż, czym ja jestem sam, na usługi cerkwi Bożej w narodzie moim offiarować, aże iż człowiek proponuje, a Bóg disponuje i onym nie dał ojcowskiego animuszu i wołej, że nie chcieli nauk continuować, aby się na to zgodzić mogli, aże raczej zezwalają w stanie świeckim Bogu Wszehmogącemu, ojczyźnie miłej i Rzeczypospolitej zasługiwać się, moja ojcowska powinność wołej synowskiej w takim condescenderé razie i ich uczciwemu przedsięwzięciu scopum, jako najłatwiejsze i nacelniejsze pokazać. Jakoż siła wahając się, nigdzie mi nie radziło (...) * moje w takiej potrzebie mojej i dziatok moich udać się, tylko do jaśnie prześwietnego dworu i miłościwej łaski w. ks. m., mego wielce miłościwego pana i dobrodzieja, gdzie wszelkie Najwyszszego dary Pańskie z łaski Jego ś. nader obfitują, rozumiejąc i mając za to, że z miłościwej wielmożnej łaski w. ks. m. odrobina jaka w przystojnym ad bonestos moros owych ćwiczeniu, mnie, ubogiemu słudze i niegodne(mu) bogomodlcy w. ks. m., zajrona (?) byśmy tylko sposobność mieli, nie będzie. Posyłam tedy starszego syna Stephana Boreckiego z szlachetnego człowieka Wojska Zaporozkiego mołojca, Michała Zubowicza Bielasza, synaczkiem; jeśli się mogą zgodzić do najniższych usług w. ks. m., aby onych miłościowie i wdzięcznie przyjąć i między najniższe podnóżki służek swoich, policzyć, rozkazać i onych na oku swoim pańskim mieć, jako mój wielce miłościwy dobrodziej zezwolił raczył. W zasługę najniższą i ode mnie niegodnego ustawicznym bogomodlstwem takowej dobroczynności w. ks. m., mego mściwego pana i dobrodzieja, którego wielce miłościwej łasce jako najpokorniej pilno zalecam się.

Z monasterza Michajłowskiego cerkwie Ziotowierchej w Kijowie, roku P. 1629 octobris 3 v. st.

Waszej ks. m.. mego wielce m. p. i dobrodzieja, najniższy sługa i bogomodlca niegodny Jow Borecky, metropolita kijowski, reka własna, m. pr.».

(АГАД. - Ф. «Архів Радзивілів». - Відділ 5. - № 1150. - Оригінал, завірений особистим підписом Йова Борецького і його печаткою. Адреса: «Jaśnie oświeconemu jego ks. mści panu, panu Chrystophowi Radziwiłowi, ksiązęciu słuckiemu na Birzach i Dubinkach, hetmanowi W. ks. L., żyżmorskiemu, bystrzyckiemu i poczerwińskiemu, etc, etc staroście, memu wielce m. panu i dobrodziejowi. Od metropolity kijowskiego Boreckiego, 3 octob». Текст цього листа

* На полях дописано тією ж рукою: «що дорівнює безбожному язичеству».

** Далі йшов фрагмент, який пізніше було закреслено: «А щоб зацного в. м. м. пан у цій моїй зичливості знайшов (?) для (?) утримання своєї релігії, щоб духовні уряди було ким обсаджувати, бо люди скандалізовані».

*** «Але у нас (...) на Слуцьку в Русі стати (?) козаком, однак (...) сказати, щоб мені котрогось із гідних осіб своєї релігії».

був раніше надрукований у виданні: «Археографический сборник». - СПб., 1870. - Т. 7. - № 61. - С. 87, 88).

* * *

«Ясноосвічений милостивий князю, пане, пане і добродію мій вельми милостивий!

Маючи, вірносте моя, за волею Господнею гідний законний шлюб у молодості, на пам'ять про який лишилося двоє синів, вихованих у вільних науках, я дійсно (?) хотів згідно з найвищим моїм бажанням офірувати на те, чим я сам єстем, на послуги Церкви у моєму народі. Однак, оскільки людина пропонує, а Бог диспонує, то Він їм не дав батьківського духу і волі, вони не хотіли продовжувати наук, щоб на це погодитися, але швидше прагнуть у світському стані прислужитися Всемогутньому Богу, милій вітчизні і Речі Посполитій. Мій батьківський обов'язок у такому *condescenderé* випадку синівській волі і їхньому учтивому задуму скорити якнайлегше і найкраще догодити. Дуже довго вагаючися, я вирішив, що нікуди не зможу у такій моїй потребі віддати своїх діток, тільки до найсвітлішого двору і милостивої ласки в. кн. м., мого вельми милостивого пана і добродія, де всі Найвищого дари Господні з ласки Його святої вельми квітнуть; сподіваюся і надіюся, що з милостивої вельможної ласки в. кн. м. якусь крихту, тобто пристойне *ad bonestros* того ж навчання для них, аби тільки вони мали здібності, мені, убогому слугі і негідному богомольцю в. кн. м. зароблю (?). Посилаю, отже, старшого сина, Стефана Борецького, і з синочком шляхетного чоловіка, молодця Війська Запорозького Михайла Зубовича Білаша. Якщо вони можуть згодитися до найнижчих послуг в. кн. м., то щоб їх милостиво і вдячно зволив наказати прийняти між найнижчі підніжки, як вірних своїх слуг, і зволив мати на своєму панському оці, як мій вельми милостивий добродій. З найнижчими послугами, з моїм негідним, постійним богомольством за таку доброчинність в. кн. м., мого милостивого пана і добродія, вельми милостивій ласці якнайпокірніш пильно віддаюся.

З монастиря Михайлівського церкви Золотоверхої у Києві, року Божого 1629, жовтня 3 за старим стилем.

Вашої кн. м., мого вельми м. п. і добродія, найнижчий слуга і негідний богомольць Йов Борецький, київський митрополит, рукою власною, ману скріптум».

Адреса: «Ясно освіченому його кн. мості, пану, пану Христофорові Радзивілу, князю случькому на Біржах і Дубинках, гетьманові Великого князівства Литовського, жижморському, бистрицькому і т. ін., і т. ін. старості, моєму вельми мостивому пану і добродію».

Запис: «Від київського митрополита Борецького, 3 жовтня».

№ 4

1667, після 22(12) лютого. - Регест відписки воєводи П. В. Шереметева цареві Олексію I та «расспросных речей» Андрія Стефановича.

«27 січня печерський архімандрит Інокентій Гізель повідомив Шереметева, що в Брацькому монастирі "живет человек, а ходит в черном платье и служит дьяконом; и он де не только что дьякон, и не простой чернец, а пришол де он ис польских городов". Того ж числа михайлівський ігумен Тодосій (Феодосій Софонович.- Ю. М.) казав Шереметеву, що він цього чоловіка розстриг, "зовут его Андрюшка Степанов". В розпросі "с пытки" Степанов сказав, "что прислан де он да с ним чернец, Иннокентием зовут, от польского полковника от Ланчинского в Киев в лазутчиках ис листами в Братцкой монастирь к ректору «к Варламу Ясинскому»". Шереметев ... Ясинського, який заперечував наклепи на нього Степанова. Шереметев оддав Ясинського під догляд ("беречь") михайлівському ігуменові Тодосію. 12 лютого Гізель і духовні власті прохали Шереметева, щоб він оддав Ясинського їм «на поруки». Шереметев задовольнив їхні прохання, а Степанова засаджено до в'язниці (л. л. 109-116).

(*Національна бібліотека України ім. Вернадського.- Інститут рукописів.— Ф. 2.— № 15422. - Арк. 14. - Витяг зроблено з справи: «Белгородский стол, стлб. 65б», яка нині зберігається у РДАДА (Москва).*

Дані з «расспросных речей» А. Стефановича.

Він походив з міщанської сім'ї, народився в Перемишлі, вчився у львівській (братській - ?) школі, був у «Древляному» монастирі у Буському повіті, де йому рейтарський полковник «Ленчицкий» звелів віднести два листи до В. Ясинського. Стефанович вкрав одяг у ченця і прибув до Києва наприкінці жовтня 1666 р., віддав листи Ясинському. Ясинський нібито наказав йому жити в монастирі доти, доки «коломыци пойдут», тобто торговці сіллю з Коломиї повертатимуться додому. Стефанович жив бл. 13 тижнів у Братському монастирі, навіть брав участь у літургіях і одного разу причащався як диякон, служив також у київському храмі св. Симеона, їздив до Києво-Печерської лаври і там його впізнав диякон Варфоломій. Стефанович пішов з ним до священика Йоасафата і визнав, що насправді він не є дияконом. Йоасафат сказав про це І. Гізелью, справа набула розголосу. Після арешту, тортур і ув'язнення Стефановича послали до Москви, пізніше передали до Патріаршого приказу «для учинення ему по правилам святых апостол и святых отец, чево доведетца». Варлаама Ясинського було допитано Шереметевим, але він категорично заперечив приписуваний йому злочин («хотя де ево великий государь велит ево в уголь зжечь, а с чернецом

де он в Польшу, к полковнику, никакова листа не посылали, и к нему тот чернец и вор Андришка ни от ково листов не принашивали и лазутчики ль де они, про тот ему не сказывали, а то де вор Андришка говорит на него, ректора, ложно»). Згодом вище київське духовенство взяло В. Ясинського «на поруки» і його було визволено.

(*Національна бібліотека України у Києві- Інститут рукописів. - № 15422. - Арк. 15-17*).

№5

1671, квітня 7 (березня 28).- Київ.- Універсал-привілей гетьмана Дем'яна Многогрішного Києво-Могилянській академії.

«Демян Игнатович, гетман з Войском его црско-го прес. величества Запорозким.

Ознаймуем сим писанем ншим кождому, кому того видати будет потреба, а меновите пану полковнику Войска его црско-го пресвітлого величества Запорозкого, сотникови, атаманови киевскому, так теж войтови, бурмистром, райцом и всему маистратови міста Києва. Поневаж его црское пресвітлое величество з премногого отцевское своєї милости ку обителем стым, особливо Брацкой киевской, для порядку церковного, то ест для самых свічок на празники в грамоті его црско-го пресвітлого величества описаные, превелебному в Бгу его мл. гдынови отцу Варлаамови Ясинскому, ректорови колегиим Києво-Могилянского и игуменови Брацкому киевскому, сытити мед позволил и своею гедрскою утвердил грамотою, теды и мы до столбное его црско-го величества ся воли ншим конфирмуем універсалом, варуючи, абы жаден з старших и меньших Войска Запорозкого, особливо пан полковник киевский, войт, бурмистры, райцы и ни хто з посполитых людей міста Києва найменшого в сыценю меду превелебному в Бгу его мл. гдынови отцу Варлаамови Ясинскому, ректорови коллегииим Києво-Могилянского и сукцессором его не наважылся бит перешкодою под сроким войсковым каранем сим ншим прыказуем універсалом. Которое без фолки за донесенем скарги над непослушный его црско-го пресвітлого величества и ншой волі екстензован будет.

Писан в Києве 28 марта, року 1671.

Демян Игнатович, гетман з Войском его црско-го пресвітлого велич. Запорозким».

(*ЦДІАК.- Ф. 220. - Оп. 1. - № 186. - Оригінал, завірений печаткою Війська Запорозького. На звороті запис тією ж рукою: «Універсал мнастыра Братского киевского на сычене меду его мл. пна гетмана Демяна Игнатовича»*).

№6

1672, травня 4 (квітня 24).- Київ.- Універсал-привілей гетьмана Івана Самойловича Києво-Могилянській академії.

«Иван Самойлович, гетман Войска его црско-го пресвітлого влчства Запорозкого.

Всім вобец и кождому, того потребуочому, а меновите пну полковникови Войска его црекаго пресвітлаго влчства Запорозкого киевському, сотникови, атаманови киевскому и всему старшому и меншому того ж полку товариству, так теж войтови, бурмистром, райцом и всему міста Києва майстратові даемо відати, видячи великий гдр нш так потребное місце свтое, обител Братскую киевскую, всему ншему малороссийскому народови, особливо для цвиченя в науках вызволеных діток грекоруских не в такому достатку, яко ся годит, зостаючое, и хотячи помененую обител свтую, як звыкл, з особливої своєї горливости црви Бжиі так наданье прав, яко и щодробливые своим гдрским датком украшати, для потреб монастирских, а набарзий для украшения свіщамы дому Бжого, а иле под час фесту знаменитого, як звычай, пном студеньтом ест коллегиум Києво-Могилянский, выражаючи Гдви чест, под час службы Бжой на процессіі херувимской и иных процессиях и актах публичных надал на обител стую грамоту или право, позволяючи в Бгу превелебному его млсти гдну отцу Силвестру Головичу, ректорови коллегиум Києво-Могилянского и игуменові братскому киевскому кождого року, разы шест на певные празники его црекаго пресвітлаго влчства описаные грамотою, то ест: на Бгоявление Гда Бга и Спса нашего Ис. Ха., на Благовещение Прсвтой Бцы, на Воздвиженье Честнаго Креста, на трех святителей: свтого великого Василия, Григория Богослова, Иоанна Златоустаго, и стаго равноапостолного великого князя Владимира и стых страстотерпец Бориса и Гліба. Прето и мы, таковому бгоугодному его црско-го прес. влчства стосуючи, охоче ділу, туюж ж грамоту или право ншим універсалом конфирмуемо, сурове приказуючи, абы жаден з старших и меньших Войска Запорозкого, а особливо п. полковник киевский и вся старшина того ж полку и міста, найменшой препедиции и кривд в сыченю меду на помененные празники в Бгу превелебному его млсти гдну отцу Силвестру Головичу, ректорови Києво-Могилянскому и сукцессорови его не чинили. А если б хто міл быти спротивным в той міри, таковый за донесенем скарги сурового войскового не уйдет караня.

Дан в Батурины априля 24 року 1673.

Иван Самойлович, гетман Войска его црско-го пресвітлого величества З(...)ий».

(*ЦДІАК.- Ф. 220. - Оп. 1. - № 189. - Оригінал, завірений печаткою Війська Запорозького й особистім підписом І. Самойловича*).

Запис на звороті тим же почерком: «Універсал мнастырю Братскому киевскому на сычене канунов». Дописано також іншою рукою XVIII ст.: «О(т) Самуиловича, 1673».

№ 7

1735, жовтня 2 (вересня 20). - Білград. - Грамота білградського митрополита Вікентія.

«Викентий, Бжиєю млстию православный митрополит белградский и всего народа христианского, под властью престлїйшаго римскаго cesар. обретающагося, архиепскоп и его cesарска величества совѣтник. Такожде его cesар. и кралев. велич. славныя Иллирикорасцианския регулярния cesарския регименти ПРОТЕКТОР.

Со сим нашим ставителным начертанием и властным повеліем наших славенолатенских школ словеснійшему, дослі бвшему учителю, господину Мануилу Козачинскому, нні же по блгразсуждеству нашему произведенному от нас префекту всіх школ и прочиим славенским и славенолатинским майстром, объявляем, что предименованный префект есть по ниже изображенному начину в школном состояннии урешдение постановил за блгопроизд (?) обрѣтаем и тако у всему неизмінно содержать нарежденным повеліаєм, да не точию своя должности от школ творят и исполняют, не то (?) еще да реченному префекту вси повинуются и нареждение приимуют и нему кийждаго месяца отстоящий да репортируют о школах, присутствующий же чин учения от него да испрошают или да испытуют. Он же нам или нашему намістнику да объявляет о всем и потребующим инструкции методом школным, устроивши нам за потверждение, да пришлет. Коим же начиним тое урешдение нам за потверждение предложено сие послїдет.

О Карловацких школах.

Верху букварцев еже учить дітѣ буквам и читати прамым славенским языком опредіаєм Иоанна Голуповского, который дослі был в Бешки (?) магистром; вины ради сиецвѣя понеже он имат добрую охоту к наставлению дітей, не имія же верх себе старшаго, еже повсегда страмно обуздавати, многажды и частократно вином помрачается; сего ради он едином дітем подпестуном сущу добр будет, в наставление другое же пак от помрачения своего изтрезвится.

Верху десятословников опредіається Лазар Соколов, иже должен будет без всякия ліности по регулам школным повседневно приходити до школы и діти учить, не точию десятословию и псалтирю, но како своим, тако и букваристом прописы давати и от тіх всіх поред чистых литер изображения обучения и упражднения изтязовати и при их изтязатнни поправление всякому творити.

Верху грамматистов славенских опредіається иерей Петр Николин, парох карловацкий, который по регулам свое діло безліностно да оправляет и всегда во время учения в школї да обретається и за той труд его свободен парохийския службы да будет; прочіе парохі его да имать, а пред (?) что о своем дому, в нем старатися не будет, млсти и усмотрению нашему оставляється.

Верху славенолатинских учеников принципалистов инфимистов опредіається магистр Иоанн Миначкий.

Верху славенолатинских граматистов синтаксистов опредіається лютеранского закона магистр Георгий Ланс, который должен будет по показанному от православных (...)

Сим убо начиним сия утверждение, прочая же полезная и блгоприемлема, еже всюду учение трактовалься добрі промыслу и попечению от нас нарежденнаго и постановленнаго префекта господина Мануила Козачинскаго возлагающе, остаем.

В Білградском нашей архиепископомитрополитанской резиденции сентемврия месяца дня 20-го 735-го года

Викентий Ивединович».

(ЦДИАК.- Ф. 220.- Оп. 1. - № 327. - Оригінал, завірений печаткою Білгородської митрополії й особистим підписом митрополита Вікентія).

№ 8

1768, листопада 30 (19).- Лист графа Григорія Теплова до петербурзького архієпископа Гавриїла щодо о. Самуїла (Миславського).

«Преосвященнейший владыко, милостивый государь мой!

Ея императорское величество желает как наискорее слышать в придворной своей церкви проповедь киевского Братского монастыря архимандрита отца Самуила, что от меня ему объявлено с тем, не может ли в будущий праздник Введения Богородицы изготавиться. Он однакож на сие ответственвал, что время весьма краткое. А как ни ближайшаго воскресения, ни выгоднейшаго случая, кроме торжественного дни Андрея Первозваннаго нет; то я всемилостивейшей государыне о том и донес. Чего ради повелеть мне соизволила, чтобы он, отец архимандрит, выбрал такой день, который в самой бы близости был и времени бы ему довольно дал на приуготовление. Хотя же, как слышу, в день Андрея Первозваннаго по наряжению синодалному и изготавливается проповедь сказать отец архимандрит новоспаский, но дабы волю ея величества исполнить и как наискорее доставить день проповеди отцу архимандриту братскому, то не соизволит ли так отменить, чтоб отец архимандрит братской сказал свою проповедь в кавалерский святаго апостола Андрея праздник, а отец архимандрит новоспаский по сим случившимся обстоятельствам согласиться может время другое себе избрать.

Сие объявив, препоручаю себе в ваше благословение и остаюсь навсегда с совершенным почтением.

Вашего преосвященства милостиваго государя моего

Ноября 19 дня
1768 года

покорный слуга
Григорей Теплов».

(ЦДИАК.- Ф. 220. - Оп. 1. - № 445. - Оригінал. Підписаний особисто Г. Тепловим. Запис на звороті іншою рукою того ж часу: «Сие письмо писал к преосв. Гавриилу, архиепископу Санктпетербургскому»).

№ 9

1768, вересня 1 (серпня 21). - Петербург. - Лист графа Григорія Теплова до архимандрита Києво-Братського монастиря Самуїла (Миславського).

«Преподобнейший отец архимандрит Самуил!

Ея императорское величество повелеть мне соизволила объявить вам свой высочайший указ, чтоб вы приехали в Санктпетербург и явились в святейшим Синоде, а к его превосходительству генералу губернатору киевскому, Федору Матвеевичу Воейкову, по сей же оказии объявлено ея величества высочайшее повеление, чтоб он вам зделал отправление пристойное. И сие объявив, есм совершенным почитением Вашего преподобия покорный слуга

Августа 21-го дня Григорей Теплов
1768-го года.

С. Петербург.

Ректору киевского Братского монастыря».

(ЦДІАК. - Ф. 220. - Оп. 7. - № 443. - Оригінал, особисто підписаний Г. Тепловим. Перед останнім реченням іншою рукою (архимандрита Самуїла-?) дописано: «Получено 1768 года сентября 12 д. по полудни в четвертом часу»).

№ 10

1749, вересня 13 (2). - Київ. - Аттестат префекта КМА о. Георгія Кониського студенту Якимі Стефановичу.

«Объявтел сего Академіи киевской ученик, школы философиі слышатель Иоаким Стефанович с начала учения своего в оной Академіи честно и постоянно и в званий своем радительно находился, который в прошлом 1741-м годі декабря 10 д. на вірность ея императорскому величеству великой государыні императриц] Елисавети Петровні, самодержці всероссийской да 1742 года ноября 28 д., определенному от ея императорского величества всероссийского императорского престола насліднику, его императорскому высочеству, благовірному государю, великому князю Петру Феодоровичу, в Киево-братском училищном Бгоявленіи Годных монастырі присягал и по присяжных листах между протчіими со учениками подписался, чего для ему Стефановичу как честному и постоянному, сей при обыкновенной печати з Академіи киевской дан аттестат 1749 года септября 2 д.

Академіи киевской префект философиі учитель иеромонах Георгій Кониський. м. р.

(ЦДІАК. - Ф. 220. - Оп. 1. - № 367. - Оригінал, особисто підписаний Г. Кониським і завірений печаткою).

* Слова «он, священник Холодович» закреслені.

** Слова «онаго Якова (...), студента (?) философии, обучающагося» закреслені.

*** Слова «он половинный настоятелем, а по апробации его преосвященству онаго Холодовского в священники» закреслені.

**** Слова «того же числ(ла...)» закреслені.

***** Слова «но и (...) брак вступит» закреслені.

***** Слова «откуда слідуєш презента» закреслені.

***** Подальші два рядки, де міститься підпис певної духовної особи, написані нерозбірливо.

№ 11

1777, травня 12 (1) (?). - Копія клопотання Київської духовної консисторії до Зінківської протопопії.

«Из Киев. духовной конс(исто)рії.

Зінковской протопопії села Білска Воскресенской церкви священника Прокопея Холодовского сына обучающчи Семену Холодовскому, Киевской Академии философии студенту, даний сей священный в свидет(...)ку, что * синодалного члена пресвященного м(итрополита) Киев(ского) и Галицкого, сего 77 года, майя 8-го он, ст. (?) Холодович доношением просил уволит онаго ево от академіи ** и благословит вступит ему в законній брак с надеждою по бракосочетании произведения во диакона, а за совершеннием літ и во священника к той Воскресенской церкви *** и на оном доношений вослїдовавш(ого...) **** преосвященст(ву...) поляцією Олено оному Холодовскому даной ***** законній брак. Все вышепродисанное и послї женитьбі о том его прошение ***** 777 года майя и 1(?) дня.

Подписали:

Протопоп лубенский Федор Тарский(?)

Старший(?) *****

(Рукописний збірник XVIII ст. з документами Переяславської єпископської консисторії, що зберігався в Музеї гетьманства у Києві.— Фасцикул № 8. - Арк. 3-4. Чернетка).

Додатки

№ 1

Жуковский Федір Васильович (бл. 1720 - після 1750 рр.), студент КМА.

Народився в сім'ї Василя Івановича Жуковського, який був священником Свято-Михайлівської церкви в с. Нові Млини Полтавського полку. Мати Ж. була сестрою бунчукового товариша Григорія Чуйкевича, одна сестра була дружиною Семена Паскевича, друга - дружиною Григорія Бузановського, дякона Свято-Покровської церкви в Келеберді. Змалку Ж. вчився в КМА, дійшов до класу поетики. По смерті батька (1739) Ж. одружився, мав потім дітей, його було висвячено дяконом, згодом - священником. У 1739 р., завдяки клопотанню матері у митрополита Рафаїла Заборовського Ж. дістав батьківську парафію, а на його місце в КМА було прийнято молодшого брата Ж.- Григорія (нар. бл. 1725 р.). Останній вчився потім у класі риторики і до 1750 р. скінчив своє навчання в КМА, жив на Подолі. У 1741 р. померла мати Ж., і він успадкував батьківське майно. Через це виник конфлікт між

ним і його братом Григорієм, що тривав як мінімум до 1750 р. і до розв'язання якого були залучені митрополит Тимофій Шербацький, сотенне правління другої Полтавської сотні, полтавський полковий обозний І. Левенець та ін. особи. Існував також якийсь конфлікт між Ж. та полтавським протопопом Євстратієм Могилянським (1750), у зв'язку з чим Ж. просив перевести його «під хрест» митрополита Тимофія Шербацького або під юрисдикцію кобеляцького протопопа. Збережені документи засвідчили високу кваліфікацію Ж. як юриста.

Лит.: Рукописний збірник 18 ст. з документами Переяславської єпископської консисторії, що зберігався у Музеї гетьманства в Києві.

№2

Жуковський Федір Євстахійович (1725-1784 (?)) - військовий канцелярист Генеральної військової канцелярії (1752), священник церкви Різдва Богородиці с Лісняки Яготинської сотні (1752-1784). Син о. Євстафія, що був священником Свято-Микільського храму в Переяславі (до 1741 - після 1746). Мав трьох братів (Петра, Григорія та Кирила), які всі стали священниками, причому старший брат Кирило (нар. бл. 1720 р.) навчався в КМА у 1734-1742 рр., а потім був священником у Переяславі (1746). Федір Ж. був одружений з Уляною Афендик, донькою воронківського священника.

Лит.: Кривошея В. В., Кривошея І.І. Нариси історії Київщини періоду козацтва. Яготин. - К., 2002.

№3

Холодовим (Холодовський) Яків (Семен) (р. н. невід. - р. см. невід.), студент класу філософії КМА у 70-х рр. XVIII ст. Син одного з двох священників Воскресенського храму с Більська Зіньківського духовного правління (нині Полтавської обл.) - Прокопія Холодовського, який помер від сухот 4.05.1778 р. за ст. стилем. Відомо про його матір та одруженого старшого сина, каліку з дитинства внаслідок віспи. Тяжко захворівши, його батько звернувся 30.04.1776 р. до київського митрополита з проханням дозволити сину припинити навчання, взяти шлюб і висвятитися дияконом, а потім священником, щоб мати змогу успадкувати батьківське місце. Згодом (1777 р.) це клопотання було підтримане Зіньківським духовним правлінням, однак у червні 1778 р. Воскресенська громада добивається передачі обов'язків о. Прокопія не його сину, а другому священнику Воскресенського храму - о. Матвію Лисенку.

Лит.: Рукописний збірник 18 ст. з документами Переяславської єпископської консисторії, що зберігався у Музеї гетьманства в Києві.

№4

Левицький Дорофій Петрович (бл. 1794 - після 1810) - студент КМА. Третій син священника о. Петра Левицького (1748-1813) та Меланії. Мав

сестру Марфу й трьох братів (Дем'яна, Івана, Стефана), причому останній був дідом класика української літератури Івана Нечуй-Левицького.

Лит.: Чернецький Є. Левицькі в Стеблеві (1793-1905). Родовід // Студії над життєписом Івана Нечуя-Левицького. - Біла Церква, 2000.

№5

Полонський Марко Іванович (бл. 1723) - студент КМА у 1741-1750 рр. Походив зі шляхетського роду Полонських гербу «Леліва». Його батько - Іван Полонський, син Федора, був священником Свято-Микільської церкви у с Корніївці Яготинської сотні (до 1738 - після 1753 р.). Молодший брат Євстафій Іванович (бл. 1724) вчився у КМА у 1736-1738 рр., потім - у Переяславському колегіумі (1738-1740).

Лит.: Кривошея В. В., Кривошея І.І. Нариси історії Київщини періоду козацтва. Яготин. - К., 2002.

№6

Терлецький Іван Васильович (1680-1762) - священник бубнівсько-слобідський (до 1741 - після 1745 рр.). Студент КМА на поч. XVIII ст. Його батько Василь, дядьки Гаврило й Григорій Терлецькі теж навчалися в КМА.

Лит.: Кривошея В. В., Кривошея І.І. Нариси історії Київщини періоду козацтва. Яготин. - К., 2002.

№7

Юзефович Петро Карпович - сотник наказний яготинський (1731, 1733Б, 1760), вакансовий сотник у 40-60-х рр. XVIII ст. Студент КМА у 1727 р. Його родич - Григорій Юзефович навчався в КМА одночасно з ним у 1727 р.

Лит.: Кривошея В. В., Кривошея І.І. Нариси історії Київщини періоду козацтва. Яготин. - К., 2002.

№8

Гоголевський Федір (р. н. невід - 13(3).02.1640) - студент КМА. Під час переслідувань православних на релігійному ґрунті у Речі Посполитій став жертвою провокації, яка мала на меті залякати студентів колегіуму, змусити їх покинути Київ. 13.02.1640 р. (за н. ст.), у перший понеділок Великого посту Гоголевського було заарештовано на київському ринку під фальшивим звинуваченням у нічному нападі студентів колегіуму на будинок київського замкового намісника і пораненні слуги останнього (замкового сіпача). З наказу київського замкового намісника Гоголевського без суду та слідства було страчено того ж дня. Про невинну смерть Гоголевського згадується у листі св. Петра (Могили) до мінського православного братства від 12(2).04.1640 р. та листі мстиславського єпископа Сильвестра (Косова) до св. Петра (Могили) від 1.05.(21.04.)1640 р.

Лит.: Голубев С. Т. Киевский митрополит Петр Могила и его сподвижники. Т. 2. - К., 1898.

Радеїловський (пр. нар. і см. невід.) - студент КМА. Вчився у КМА в середині XVII ст., у травні 1651 р. жив у Києві «на старому своєму дворі в Олексія». Знайомий відомих вихованців КМА Томаша Кодрицького й Стефана Кольчицького.

Лит.: Воссоединение Украины с Россией. Документы и материалы в трех томах. Т. 3. - М., 1954.

№ 10

Сатанович (пр. нар. і см. невід.) - ймовірно студент КМА. Виїхав з Києва до Вільна до 11(1).05.1651 р. Згадується у листі вихованця КМА Томаша Кодрицького.

Лит.: Воссоединение Украины с Россией. Документы и материалы в трех томах. Т. 3. - М., 1954.

Кошачковський Федір (чернече ім'я - Філарет) (19.04.1680 - після 1714 р.) - студент КМА наприкінці XVII ст. Родом зі Львівщини. Мав старшого брата, ієромонаха Іллю Кошаківського (помер у 1720 р.), відомого насамперед як автора Межигірського літопису та упорядника історичного збірника «Літописці Волині та України». Федір Кошачковський у 1709 р. пішов у монастир св. Юрія. 23.02.1710 р. прийняв рясофор. Того ж року висвятився у диякони (ієродиякони), а 12.11.1714 р. - у священники, став ієромонахом. 12.12.1714 р. прийняв мантию. Певний час служив разом зі старшим братом Іллею у Преображенському Межигірському монастирі під Києвом, потім був ченцем у Краснопушчанському монастирі.

Лит.: Мицько І.З. Статті, написані після вигнання з Інституту українознавства НАН України. Львів, 2000. - С. 19, 20.

f. Yuriy Mytsyk

FROM THE MATERIALS TO THE HISTORY OF KYIV-MOHYLA ACADEMY

The article deals with the publication of archive documents, concerning the history of Kyiv-Mohyla Academy in 17th-18th c. Biographical inquiries about unknown before tutors and students of this university are included.